

ФЕСТИВАЛЬ ФАЛЬКЛОРУ ЯК АДНА З СУЧАСНЫХ ФОРМ АДРАДЖЭННЯ І ПРАПАГАНДЫ НАРОДНАГА МАСТАЦТВА

(Метадычныя парады арганізатарам фальклорных
фестывалю)

Фестывалі фальклору на Беларусі, як і ва ўсім свеце, сталі даволі распаўсюджанай формай рэкреацыйна-забаўляльнай дзейнасці. Адначасова яны служаць метам адраджэння і падтрымкі традыцыйных форм народнай культуры, звычаяў і абрадаў, стымулююць развіццё аматарскай мастацкай дзейнасці.

Фестываль фальклору павінен быць вынікам сумеснай творчай працы навукоўцаў і практыкаў, бо без адпаведнай навуковай базы існуе небяспека ператварэння яго ў агляд мастацкай самадзейнасці або ў шоу-праграму па матывах народных мелодый. Сапраўдны фестываль фальклору павінен раскрываць унутраны змест і рэальнае якаснае становішча фальклору ў сваім рэгіёне, дэманстраваць яго ва ўсім шматколорным багацці і характэве.

Арганізацыйна-творчая работа па падрыхтоўцы фестывалю павінна весціся стабільнай групай на працягу доўгага адрэзку часу -- года і больш. Ужо ў дні самога фестывалю вялікая і адказная частка работы можа быць ускладзена на добраахвотнікаў -- школьнікаў, студэнтаў, пенсіянераў.

У ідэйна-тэматычнай задумцы прадугледжваецца, якому віду фальклору будзе аддадзена ўвага: аўтэнтычнаму, стылізаванаму або аўтарскім апрацоўкам фальклорнага матэрыялу. Часцей за ўсё арганізатары знаходзяць магчымасць адлюстраваць у праграме ўсе гэтыя адгалінаванні. У Беларусі ўпершыню было зроблена так падчас I Міжнароднага фестывалю фальклору, які адбыўся ў Пінску з 15 па 0

21 червня 1994 года. На гэтым фестывалі для аўтэнтычнага і стылізаванага фальклору прадугледжваліся асобныя дні. Гэта быў найменшы рэжысёрскі крок, каб адасобіць розныя ўзростны асваення народнай спадчыны і даць глядачу найбольш поўнае ўяўленне аб сучасным абліччы народнай культуры.

Арганізацыйны камітэт фарміруе праграму, зыходзячы са сваіх мэт, задач, мастацкага густу і матэрыялу, які ёсць у наяўнасці. Суадносна з гэтымі ідэямі ідэе адбор і падрыхтоўка калектываў да ўдзелу ў фестывалі.

Прынцыпова розніца пыход да падбору рэпертуару аўтэнтычных гуртоў і ансамбляў сучаснай сцэнаграфіі. Што датычыцца першых -- непажадана характэрна іх сцэнічнага дзеяння. Лепш за ўсё даваць выступленне аўтэнтычнага калектыву ў найбольш поўным аб'ёме, ствараць неабходныя ўмовы для раскрыцця творчага патэнцыялу артыстаў і адэкватнага ўспрымання іх мастацтва публікай (натуральнае прыроднае асяроддзе, мільчымасці кантактаў з глядачамі).

Трэба заўсёды памятаць, што ў параўнанні з удзельнікамі-аматарамі другаснага фальклору, якія, як правіла, больш маладыя па ўзросту, атрымалі спецыяльную падрыхтоўку ў пэўным відзе і жанры мастацтва, маюць вопыт канцэртнай дзейнасці, носьбіты аўтэнтычнага фальклору праіграюць у відарышчасці іх выступлення. Каб не адбылося адмоўнага эфекту, рэжысура свята павінна быць адпаведнай. Аўтэнтычным гуртам трэба забяспечыць асобную пляцоўку альбо асобны дзень, ці суправаджаць іх выступленне каментарнем.

Праграму калектываў сучаснай сцэнаграфіі звычайна складаюць закончаныя нумары, з якіх з лёгкасцю можна канструяваць, мадэліраваць розныя варыянты рэжысёрскіх пастановак.

Збалансавань сцэнарый свята дапаможа ўлік узроставых асаблівасцей і мастацкіх густаў аўдыторыі. Адно пляцоўкі могуць быць прызначаны для

дзіцячых гульняў і забаў, другія -- для мерапрыемстваў з пажылымі і састарэлымі наведвальнікамі. Папулярнымі сярод моладзі могуць стаць выступленні гуртоў гарадскога фальклору. Свабодная сцена для працягнення ініцыятывы ўсіх жадаючых можа прыцягнуць эдольных да творчасці кампазітараў, частуначнікаў, вершаскладальнікаў. Бясспрэчна, знойдуць сваіх глядачоў і прыхільнікаў такія пляцоўкі і праграмы, як "цэнтр рамесніцтва", "фальклорна-афіла", "госці фестывалю", "носьбіты традыцый" -- творчыя паказы аўтэнтычных гуртоў, "народная дыска-тэка" альбо "міжнародны баль", "баю-бай, паіграць нам дай", дзе выступаць самыя маленькія артысты, вакалісты, музыканты і танцоры.

Трэба пазбягаць аднабаковасці ў фестывальным фальклорным руху. Упор на танцавальныя калектывы, хаця яны і з'яўляюцца найбольш відарышчымі, аб'яднае фестываль, стварае ў глядача недастаткова поўнае ўяўленне аб нацыянальнай культурнай традыцыі. Палітра традыцыйнага мастацтва ў кожнага народа надзвычай багатая. Інструментальная і вакальная музэка, паэтычнае слова, народна-сцэнічнае дзеянне і дасціпны народны гумар нададуць характэрна і непаўторнасць свята.

Праграма павінна быць прадуманай і разнастайнай, насычанай не толькі відарышчымі, але і цікавымі пазафестывальнымі мерапрыемствамі. Для гасцей, якія прыбілі на фестываль з іншых рэгіёнаў, плануецца экскурсіі, сустрэчы з мясцовымі жыхарамі падчас дабрачынных канцэртаў, прадугледжваецца магчымасць дыскусій з публікай, якая б хачела ведаць больш аб культуры і традыцыях тых, хто сюды прыехаў.

Вялікае значэнне мае і выбар часу праявілення мерапрыемства: летні альбо зімовы перыяд, выхадны, святочны ці працоўны гэта будзе дзень, месца правядзення і эручнасць транспартнай сувязі з ім.

Раённае свята народных гульняў пад дэвізам "Хто гуляе і дурэе, той ніколі не старэе" ў 1993 годзе

на Смергонтинне адбывалася ў цудоўнай лясной клоніне ў перыяд найбольшага росквіту прыроды -- на Сёмуху. Некалькі гадзін цягнулася цудоўна падрыхтаванае сізонічнае дзелнае з выступленнямі аматарскіх мастацкіх калектываў. Далей яго планавалі перанесці на гульнівае пляцоўкі. Але каб заклікаць да сябе людзей, культурганізатарам давялося прыкласці вялікія намаганні. Па-першае, тэледачы былі ўжо стомлены папярэдняй праграмай, хацелі проста адпачыць і пагэмна на сонейку, а па-другое, іх колькасць ледзь перабольшвала артыстаў. Стварылася ўражанне, што так выдатна наладжаная адпачывальна-забаўляльная праграма чамусці не супала з планамі шырокай невакольных вёсак і райцэнтра ці то з-за аддаленасці месца правядзення, ці то па якой іншай прычыне.

Другі фестываль -- фестываль народнага гумару ў Аўдэях у 1995 годзе. Таксама лета, ускраек лесу паміж двума вёскамі. Асноўныя арганізатары свята -- раёны аддзел культуры разам з Міністэрствам культуры -- намагаліся ўдзелу ў падрыхтоўцы і правядзенні свята ўсіх гаспадарак раёна і вятворных прадпрыемстваў г.Калінкавічы, зрабілі шырокую рэкламу. У выніку -- віравала сапраўднае свята для людзей. Колькасць наведвальнікаў ніхто і не збіраўся падлічыць, бо гэта было немагчыма. Да таго ж, іх зацікаўленасць падтрымлівалася нераганам нечаканасцей: жарбац і іншая хатняя жывёла ў якасці прызоў; праход да канцэртнай пляцоўкі праз інтэрыраванае "мітня", дзе ўваходным білетам служыў аўтарскі анекдот, з пляшка-дазвол на ўдзел ў свяце ставілася на лобна адкрытыя часткі цела па жаданню. Усё, як і належыць быць, з адпаведным жанрам народнага фальклору -- народным жартам -- было ўлічана ў рэжысурі.

Немагчыма запраганіраваць надвор'е, але і тут можна пазбегнуць нечаканасцей. Ёсць падстава звярнуцца да народнага календара, а таксама прааналізаваць надвор'е мінулых гадоў у адпаведны

перыяд. Невялічкі цёплы дожджык можа стаць цікавай прыгодай альбо ператварыцца ў поўны крах фестывальнага мерапрыемства ў залежнасці ад таго, як да гэтага падрыхтавацца. На ўсялякі выпадак павінен быць распрацаваны запасны варыянт. Добра, калі непадалёў знаходзіцца спецыяльная, тэхнічная абсталяваная ўстанова культуры з гледзельнай залай і сценай, прыкладна патрэбнай велічыні. Калі ж такога няма, то давядзецца паклапаціцца, каб у гледачоў і артыстаў было хаця б часовае сховішча ад непагоды. Сам канцэрт прыйдзеца перанесці ў іншае месца, а гэта выкліча дадатковыя фінансавыя і маральныя выдаткі, прывядзе да страт часу.

Няма дробязей у забеспячэнні тэхнічнай часткі фестывалю: абсталяванне і асвятленне сцены, гук. Ад заладжанасці работы ўсіх тэхнічных службаў таксама шмат чаго залежыць.

Шырокая рэклама -- гэта значная частка поспеху. Трэба выкарстоўваць магчымасці бясплатнага размешчэння рэкламы, прыцягваць увагу сродкаў масавай інфармацыі правядзеннем прэс-канферэнцый.

Кожны фестываль таксама з'яўляецца і творчай майстэрняй, дзе набываюць вопыт кіраўнікі мастацкіх калектываў і кожны артыст-аматар па-асобку. Для абмену думкамі ў ходзе фестывалю практыкуюцца арганізацыя "круглых сталаў", творчых сустрэч з арганізатарамі, дыскусій і навукова-практычных канферэнцый.

Беручы пад увагу тое, што фальклор у канцы ХХ стагоддзя ўсё больш і больш набывае новыя, нязвычайныя яму функцыі: са з'явы паўсядзённага жыцця ператвараецца ў аб'ект камеры, па формам дэманстрацыі набліжаецца да прафесійнага мастацтва (ідэе да гледача праз сцэну, радыё, кіно і тэлебачанне, дзе існуюць свае законы), то трэба разглядаць фестываль фальклору -- даволі новую форму яго ўзнаўлення -- як магчымы шлях вяртання фальклору да жыцця, эшчварджэння вечных каштоўнасцей у нашай рэчаіснасці сучаснымі сродкамі, я

зварот да духу традыцыйнай беларускай культуры.

Таму, правядзенню падобных мерапрыемстваў павінна папярэднічаць карпатлівая падрыхтоўчая работа.

Л. Сівурава, супрацоўнік
аддзела народнай творчасці
БелІПК